

KENT, KENTLEŞME VE BÖLGESEL DAMGALAMA

Celalettin YANIK

Özet: Kent, toplumsal yaşantının gelişimi açısından kolektif bir yapı sunmasının yanı sıra çatışma ve ayrılaşmanın geçerli yollarını da sunmaktadır. Bu ayrılaşma noktasında ise kentsel yaşantının ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla bağlantılı bir şekilde oluşumu, mahallerin ve yine bölgelerin farklılaşmasına neden olduğu gibi bireylerin ve toplulukların kentsel alanlarda birleşme ve bütünleşmelerinde de sorunlar oluşturduğu sosyolojik bir gerçekliktir. Kentsel yaşantı açısından yaşanan değişimi anlama çabasında bölgesel damgalamanın anlaşılması, bu değişimin nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğinin sosyolojik içeriğinin oluşumu açısından önemlidir. Bu anlamda bu çalışma, kent, kentleşme ve bölgesel damgalama üzerinde duracaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Bölgesel damgalama.

URBAN, URBANIZATION AND REGIONAL STAMPING

Celalettin YANIK

Abstract: In addition to presenting a collective structure in terms of the development of social life, the city also offers valid ways of conflict and differentiation. At this point of differentiation, it is a sociological reality that the formation of urban life in connection with its economic, cultural and political dimensions causes the differentiation of neighborhoods and regions, as well as creating problems in the merger and integration of individuals and communities in urban areas. Understanding the regional stigma in the effort to understand the change experienced in terms of urban life is important in terms of the formation of the sociological content of how and how this change took place. In this sense, this study will focus on the city, urbanization and regional stigma.

Keywords: Urban, Urbanization, Regional stigma.

KENT, KENTLEŞME VE BÖLGESEL DAMGALAMA

Celalettin Yanık

*“İnsanoğlu yalnızca üretmiyor şiddeti artık;
onu olabildiğince güçlü biçimde duyurmak için de
şiddetli bir süreç başlatıyor: Kapımızın altından
atılan gazetelerin manşetleri
ve dergilerin kapakları, düğmeyi çevirdiğimizde
kulaklarımızı tırmalayan radyo dalgaları,
ne kadar zapping yaparsak o kadar
tersine maruz kaldığımız yılgı taşıyıcısı görüntüler
beş duyumuzu ara vermeden tırmalıyor.”¹*

Sosyolojinin kurucu babaları ile birlikte bu disiplinin ilgi alanı yaklaşık olarak her dönem kent ile ilgili olmuştur. Kent, bu anlamda, sosyolojik ilginin mazhariyetini kazanmış önemli bir olgudur. Çünkü kent, bireylerin ve toplulukların meydana getirdiği kolektif yapının bir ürünü olarak göze çarpmaktadır. Bu kolektif yapısı ile birlikte kent hem bir düzenin hem de çatışmanın vuku bulduğu yerdir.

Bireyler ve topluluklar kentte kolektif bir yapı meydana getirdiği gibi, bu kolektiflik içerisinde ayrılaşmayı ve çatışmayı da olası bir biçimde şekillendirmektedir. Klasik sosyolojik açıklamaları içerisinde kent, bir düzen, bir kolektif yapı olarak algılanırken, daha sonraki çalışmalarda ise ayrılaşmanın ve çatışmanın geçerli olduğu bir yapılanma biçimi olarak karakterize edilmiştir. Örneğin Simmel metropol bağlamında geliştirdiği açıklamalarında bu türden bir kolektiflik vurgusunun dışında ayrılaşmanın ve çatışmanın geçerliliğini adeta sınavan açıklamalarda bulunmuştur.

¹ Batur, Enis, *Yazının Ucu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1993, s. 187.

Ona göre “modern ilişki kalıplarının en tipik özetini sunan metropol, bir yanda tek tek atomik düzeyde en küçük ilişki biçimlerini, diğer yanda ise o ilişki biçimlerinin karşılıklılığının en üst bağlamını ifade eder. *Milyonlarca insanı bir arada tutan metropol*, büyük bir kargaşa ve bunalım ortamı olarak geçmişin, şimdinin ve geleceğin ilişki kalıplarının kesişim noktasını temsil eder. Böylece yeni deneyim ve algı mekânlarının ortaya çıkışı kaçınılmazdır. Metropol kendi rotasız kültürünü üretmeye başlar.”² Bu bağlamda kenti hem bir kolektivite hem de çatışma mekânı olarak algılamak, kentin yapısal anlamda açıklanabilirliğine bir katkıda bulunmayı gerekli kılmaktadır.

Bu çalışma özelinde kentin yukarıda vurgulanan özellikleri özelinde değerlendirmelerde bulunularak, bireylerin ve toplulukların yaşantıları özelinde ayrımlaşmanın nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini bölgesel damgalama özelinde açıklama yolu seçilecektir. Çünkü kentin yapısal anlamda bireysel ve topluluksal yaşantı özelinde ayrımlaşmasının olası yönünü sunabilmekte olan bölgesel damgalama, kolektiflik olgusunun sorgulanabilir bir mahiyet kazanmasına kaynaklık etmektedir.

Kentsel alanlarda yaratılan belirli bir takım bölgelerin sosyal, ekonomik ve kültürel özgünlükler içerisinde ayrımlaşmaları, bu alanların bir anlamda kentsel çöküntü bölgeleri ve “cehennem çukurları” haline dönüşebilmesine neden olmaktadır. Örneğin yerel siyasi örgütlenmelerin belirli kentsel alanlara yönelik gerçekleştiremediği yerler ile ekonomik alanda yaşanan yoksulluk ve yoksunluk, “cehennem çukurları”nın yaratılmasında olası kaynaklar ve eşitsizlikler haline dönüşmektedir. Bu anlamda incelememizde öncelikli olarak sosyolojik ilginin mazhariyetini kazanan kent olgusunun sosyolojik içerimi üzerinde durulacak, sonrasında ise kentsel çukurları ya da başka bir ifadeyle bölgesel eşitsizlikleri veya yoksunlukları olarak nitelenen *bölgesel sabitleme* üzerinde durulacaktır.

Sosyolojik Anlamı İçerisinde Kent

Genel anlamı itibarıyla kent “bir yerleşme türüdür, yasal bir örgütsel birimdir. Yerel yönetime sahiptir, çevresi içinde bir merkez oluşturur, tarım dışı ve tarımsal üretimin denetlendiği ve dağıtımının, eşgüdümünün yapıldığı yerdir. Ekonomik faaliyetler yönünden, tarım dışı bir üretime dayalı bir ekonomisi olan, teknolojinin ve teknolojik gelişmenin beraberinde getirdiği örgütlenme, uzmanlaşma ve işbölümünün yer aldığı, kentsel işlevler için yeterli ve gerekli bir nüfus büyüklüğü ve nüfus yoğunluğuna ulaşmış, toplumsal heterojenlik ve bütünleşme düzeyine erişmiş, doğal, beşeri ve yapılaşmış çevre öğeleriyle ve zaman içinde oluşan özgün karakteristikleriyle kendine özgü kimliğini kazanmış, bir toplama ve dağıtım merkezi olan bir insan yerleşmesidir.”³

² Gültekin, Metin, “Georg Simmel’in Düşüncesinde Modern Toplum ve Tüketim Kültürü”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C. 6, S. 20, Temmuz 2007, s. 232.

³ Suher, Hande, *Şehircilik*, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1996, s. 42.

Bir insan yerleşmesi olarak kısaca ifade edilebilecek olan kentin ayırt edici özelliği, yapı itibarıyla köy ve kasaba olarak adlandırılan yerleşim birimlerinden farklılaşmasıdır. Bu farklılık, kentlerin tarih sahnesine çıktığı ilk dönemden günümüze geçirdiği evrim içerisinde farklı değişimler geçirerek yapısal anlamda değişimlere tabi olmuştur. Ancak günümüz modern kentinin homojen bir yapı sergilediği ise kuşku götürür bir özelliktir. Çünkü kente ilişkin yaşanan bireysel ve topluluksal göçler sonucunda gerek toplumsal gerek ekonomik ve gerekse de kültürel anlamı içerisinde ayırıştırıcı ve ayırtıcı bir yapıya bürünmüştür. Bu yapının ortaya çıkmasında temel etkenlerden biri, göçtür. Köy ve kasaba yerleşmelerinden kentsel alana gelen bireyler ya da topluluklar nihai analizde farklı bir yapıyla karşı karşıya kalarak ayrı bir yapılanma içerisinde kümelenmelere gitmişlerdir. Bu ayrı yapılanmalar, farklı bir kavramlaştırmayı ön plana çıkarmaktadır. Bu kavram, kentleşme ve kentleşmedir. Birsen Gökçe'ye göre kentleşme kavramıyla ortaya çıkan değişim, belirli bir zaman aralığında kent olarak kabul edilen yerleşme birimlerinde nüfus artışı ile birlikte görülen ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişmeyi belirleyen sürece atıfta bulunmaktadır.⁴

Türkiye özelinde bu değişimin temel parametresi kırsal yapılanmadan ekonomik amaçlı ve yatay yönlü bir hareketlilik bağlamında yaşanan bireysel ve topluluksal göçtür. Bu göç, niceliksel anlamı itibarıyla 60'lı ve 70'li yıllarda yoğun bir şekilde büyük kentlere yönelik olarak yaşanmıştır. Göç bağlamında ele alınmasıyla birlikte Yılmaz'a göre, "dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatan bir kavram olarak ele alınabilir. Ancak kentleşme kavramı, sadece bir nüfus hareketi olarak algılanmamalıdır."⁵ Tekil anlamda bir göç pratiği üzerinden okunacak olan kentleşmede bireylerin ve toplulukların farklı istekleri ve ihtiyaçları etkin bir rol oynamıştır. Bu türden bir kentleşme pratiğinde sonuç olarak "üretimin, ticaretin ve hizmetlerin süratle büyümesini sağlayan, sanayileşmenin etkisiyle, doğum oranının fazla olması ve bu fazlalığın kent dışı yerleşme yerlerinde iskân edilememeleri nedeniyle nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının artmasına neden olan aynı zamanda da buralarda yaşayanların özel hayatlarını, ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de belirli birtakım faaliyetlerini gerektiren değişiklikler"⁶ önem kazanmaktadır.

Kentleşme ve Değişim: Göç Pratiği Bağlamında Kentte Yaşanan Değişim

Türkiye özelindeki kentleşme pratiğini okumada göze çarpan temel unsur, göç

⁴ Gökçe, Birsen, *Gecekondu Gençliği*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1977.

⁵ Yılmaz, Nail, "Farklılaştıran ve Ayırıştırıcı Bir Mekanizma Olarak Kentleşme", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S. 48, İÜİF Yayını, İstanbul, 2004, s. 249.

⁶ İspir, Eyyüp Günay, *Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi*, Ankara, AİTİA Yayınları, 1982, s. 8.

ve sonrasında yaşanan kentsel bütünleşme ve ayrışma kalıplarını algılama düzeyidir. Özellikle kentlere doğru yaşanan yatay yönlü toplumsal hareketler, bireylerde ve topluluklarda farklı algı kalıplarının şekillenmesine neden olmuştur. Bu tür toplumsal hareketliliğin sosyal, ekonomik ve siyasi arka planı açısından kentleşme pratiği açısından yarattığı olumlu gelişme seyri, olumsuz gelişme seyrine göre negatif yönlüdür. Buradaki negatif yön, kentsel yaşantının var olan kültürel ve toplumsal atmosferinin uyum için geçerli ve olası yönünün sorunlar oluşturması özelindedir. Bu sorunların ilki ve en önemlisi kentsel yaşantı için geçerli ekonomik ve siyasi yönünün kırsal yaşantıya oranla daha kompleks bir yön almasındandır. Bu nedenle ilk dönem yaşanan toplumsal hareketlilik içerisinde cemaatsel kodlamalar özelinde büyük kentlerde belirli-yoğun bir şekilde kolektif içerimlere sahip-yaşam alanları oluşturulmuştur.

Bireylerin toplumsal yaşantı içerisinde varoluşsal anlamda geçerli olabilmesini sağlayabilen bu kent içi yaşam alanları aynı zamanda, hem bir sınır hem de katalizör görevi üstlenmiştir. Ancak sonraki gelişmeler özelinde durum farklı boyutlar almıştır. Çünkü ikinci nesil, kentin devamı ile gireceği kültürel, siyasi ve ekonomik ilişki içerisinde ilklere göre daha aktif bir rol üstlenmesine karşın değişim pratiğinin olumsuz yansımalarını da kendi içerisinde içermiştir. Çünkü bu aktif olmada ya da başka bir ifadeyle toplumsal pozisyon alma sırasında, ilişkinin veya iletişimin olumsuz olması sonuçta, daha kesif ve keskin ayrımların görülmesine neden olmuştur. Özellikle “ikinci nesil göçmenlerde, kentin yerlilerine göre daha fazla alkol ve/veya madde bağımlılığı ortaya çıkmaktadır. Cezaevi popülasyonlarında yapılan araştırmalar alkol ve/veya madde kullanımının suç eğilimini kuvvetlendiren bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Göç, alkol ve/veya madde kullanımı ve suç arasında dikkat çekici bir ilişki vardır ve bu sorunun çözümünü de çok yönlü ele alınması gereken politik, ekonomik, sosyo-kültürel bütün yönleriyle karşımızda bir dev gibi durmaktadır.”⁷

Kentleşmenin olumsuz anlamda görülebilecek yansımaları arasında sayılabilen bu özellikler sonuçta, belirli bazı bölgelerin kitleler üzerinde olumsuz imalar yaratılmasına ve yine bu bölgelerde yaşayan bireylere yönelik olumsuz algılar yaratılmasına kadar uzanan süreçte “cehennem çukurları” olarak kavramsallaştırılan bölgeler yaratılmış olmaktadır. Ruşen Keleş ve Artun Ünsal bu durumu bugünün kentlerinin niceliksel orandaki artışı ile ilişkilendirerek şu ifadelerde bulunmaktadır: çağımızda büyük kentler, bunalımın, huzursuzluğun, yabancılaşma ve şiddetin beşiği haline gelmektedir. Bu beşik hale gelmekle birlikte siyasal ve ekonomik bunalımın bir bakıma değişmez göstergesi olan sağlıklı kentleşme sonuçta, toplumsal sorunların ağırlığının, şiddet potansiyeli yaratmasının olası yönelimlerini sunabilmektedir.⁸ Bu açıklamada vurgulananın göç ve göçle bağlantılı toplumsal ilişkisellik boyutunun

⁷ Balcıoğlu, İbrahim-Doksat, M. Kerem; Tan, Oğuz, “Madde Bağımlılığı, Göç ve Suç”, Yeni Symposium, C. 39, No. 4, Ekim 2001, s. 191.

⁸ Keleş, Ruşen-Ünsal, Artun, *Kent ve Siyasal Şiddet*, A.Ü. SBF Yayınları, Ankara, 1982, s. 25-28.

tümden olumsuz imalar içermesi noktası sorunlu ve aynı zamanda gelişmemeye kapı aralayıcı olarak görülmektedir. Çünkü bireyler ya da topluluklar kentsel alanlarda, özellikle merkezi alanlarda, iletişime girmek için gerekli yöntemleri kendi içerisinde barındırabileceği gibi, yeni tavır almalar ile birlikte çıkış yolları da arayabilecektir. Bu aramaların her birinin ve her durumunun mutlak surette olumsuz ve pejoratif imalarla yüklü olması gerekli olmadığı gibi, ayrımlaşmanın ve ötekileştirmenin de üstesinden gelebilecek kapasiteye ve olgunluğa sahip bulunmaktadır. Fakat bu noktada, yani bireylerin ve toplulukların birbirleriyle karşılaşması anında ya da sürecinde farklı bir olgu ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu durum Bauman’ın ifadesiyle modern kayıtsızlıktır.

Modern Kayıtsızlık ve Bölgesel Damgalama

Sahte karşılaşma tekniğiyle, yabancıya ilgisizlik alanı denilen, tüm bilinçli temaslardan ve en önemlisi onun bilinçli bir temas olarak görebileceği davranışlardan gayretle kaçınılan bir alan tahsis edilir. Bu, sempatiye de düşmanlığa da uzak duran taahhütsüzlük, duygusal boşluk alanıdır; işaret direkleri kaldırılmış, haritada gösterilmeyen bir bölgedir bu karşılaşma alanları. Sahte karşılaşma sanatını oluşturan teknikler içinde en göze çarpanı herhalde göz temasından kaçınmaktır. Bu göz temasından kaçma mesela bakmıyormuş gibi davranırken görmektir. İncitmeden, yanıtı teşvik etmeden, karşılığı davet etmeden ve haklı çıkarmadan bakmak; ilgisiz görünürken dikkat etmektir. Yapılması gereken, kayıtsızlık maskesi altında incelemektir. Üstünkörü bakışı hiçbir şeyin izlemeyeceğini, hiçbir karşılıklı hak ya da ödevin var sayılmadığını belirten rahatlatıcı bir bakış.⁹

Günümüzün modern kentlerinde bireylerin karşı karşıya bulunduğu şey, Bauman’ın ifade ettiği bu kayıtsızlık durumudur. Kayıtsız bir şekilde bireyler toplumsal yaşantılarını gerçekleştirdikleri mekânlarda birbirine temas etmemekte; umarsız biçimde bu alanları adeta doldurmaktadır. Mekânlar fiziksel anlamda geçerli olmalarına rağmen, bireylerin başka bireylere girebilecekleri temaslardan kendilerini yalıtma için oluşturdıkları yerlere dönüşmektedir. Çünkü sahte karşılaşma ve uygar ilgisizlik teknikleri, toplumsal/bilişsel mekân oluşturma araçlarıdır. Ancak, kentin fizik mekânı aynı zamanda estetik mekân oluşturma alanıdır: İlgi, merak, zevk ve haz uyandırma kapasitesinin eşitsiz dağılımı. Bu dağılımda yalnızca iyi yönetilen ve polis denetimi altında olan mekânda kentin estetik zevki çıkarılabilir. Yalnızca orada seyirciler-sözcüğün estetik anlamıyla-“kontrolü ellerinde bulundurabilirler”. Kontrolün elinde bulundurulabildiği kentte (polis denetimi altındaki bir kentte, toplumsal mekân oluşturma işinin gereğince yapıldığı bir kentte) gezinmenin keyfi oyun oynamanın keyfidir.¹⁰

⁹ Bauman, Zygmund, *Postmodern Etik*, Çev. Alev Türker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998, s. 188.

¹⁰ A.g.e., s. 205.

Toplumsal yaşantının gerçekleşebilme mekanı olarak kent, modern anlamı içerisinde dönüşüme uğramakta; bireysel ve topluluksal kayıtsızlık ortamının yaratılması ile birlikte suça dönül faaliyetlerin en az seviyelere indirgenebilmesi amacıyla kentte güvenli yerler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu güvenli yerlerde bireyler, toplumsal yaşantının kayıtsızlığı içerisinde ve soyutlanmış bir şekilde yaşamlarını sürdürmektedir. Ancak bu noktada, yani kentsel yaşantının devamı noktasında, dualistik bir ayrım ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu süreç içerisinde kent, bireyler ve topluluklar açısından ikili bir yapı halinde bölümlenmektedir. Bu ikili yapılanmayı yalın bir ekonomik belirlenimcilikten uzak, toplumsal temeller özelinde açıklama çabası, açıklama kültürel, ekonomik ve siyasi faaliyetlerden ve çekim güçlerinden uzakta yer alan ile bu merkezlerin ya da çekim güçlerinin yakınında yer alanlar arasındaki ayrım, uygun bir açıklama olarak ön planda tutulması gerekmektedir. Merkezde yer alanlar, Bauman'ın yukarıda ifade edilen, kontrolü elinde bulundurma pratiğini elinde bulunduran bir konumda yer alırken; diğerleri ise kontrolsüzlüğün ve alt anlamı itibarıyla suçun ve her türlü kötülüğün merkezi haline gelmektedir. Bu durum dünya genelindeki kentsel yapılanmalarının içeriğinde yaygınlaşan bir öneme sahiptir. Özellikle "Birinci Dünyanın her bir metropolünde, bir ya da daha fazla kentinde, bölgesinde ya da toplu konut merkezinde bu tür yerler halk tarafından şiddetin, ahlaksızlığın ve ihmalkârlığın sıradan şeyler olduğu kentsel cehennem çukurları olarak bilinmekte ve kabul edilmektedir. Tüm kötülüklerin ve tehlikelerin ulusal nesebi statüsünde suçlanan bu türden yerlerin bazıları, halen dualize kentleri sarstığına inanılmaktadır: Fransa'nın Toulouse kentindeki Les Minguettes ve La Courneuve ya da Mirail toplu konutları; Birleşik Devletlerde Los Angeles'ın Merkezi Güneyi, Bronx ve Chicago'daki Cabrini Green projesi; Almanya'daki Duisberg-Marxloh ve Berlin-Neukölln; İngiltere'de Liverpool'daki Toxteth bölgesi, Bristol'daki Saint Paul ya da Newcastle kentindeki Meadow Well; Hollanda'da Amsterdam kentindeki Bijlmer ve Westlijke Tuinsteden."¹¹ Adı geçen bölgelerin ve mahallerin ortak özelliği, göç sonucu oluşmalarıdır. Bu göç sonucunda belirginleşen kümelenmeler, bu mahallerin bir anlamda sürgün yerleri haline dönüşmesine kaynaklık etmektedir. Çünkü bu bölgelere ilişkin yani "sürgün mahallelerini gizleyen toplumsal aşağılamaya ilişkin acı bir his, bir meçhullük damgası tarafından sadece hafifletilebilir. Ancak bu, mahallede yaşayan ötekileri ise-alt kat komşular, bitişik binada ikamet eden göçmen aile, karşıdan karşıya geçen "uyuşturucu almış" ya da sokak "tacizinde" bulunan gençler veya bir sonraki apartmanın ötesinde ikamet edenlerden işsizlik hatta sosyal yardım desteğini yasadışı olarak alanları-şeytanlaştırabilir. Mahrum edilmiş kentsel bölgelerin daha önceki zayıflatılmış kolektiviteleri çözme eğilimindeki *yatay aşağılama ve müşterek ayrımın* mantığını kontrol etmek zordur."¹² Damgalanmış ise çevre "burada yaşa-

¹¹ Wacquant, Loïc, "Territorial Stigmatization in the Age of Advanced Marginality", Thesis Eleven, 91, November 2007, s. 67-68.

¹² Wacquant, Loïc, a.g.m., s. 68.

yanları sembolik olarak aşağılamakta ve burada yaşayanlar da bu çevreyi sembolik olarak damgalamaktadır; mülklerin hepsinin damgalanmış olması değişik toplumsal oyunlardaki katılımı gerekli kılmakta olduğundan, burada yaşayanların ortak hissesi yine buradakilerin ortak aforoz edilmelerinden meydana gelmektedir. Kendi içinde kamulaşmış homojen bir nüfusu bir yerde toplama böylelikle kamulaştırmayı vurgulayan bir gerçekliğe sahiptir.”¹³

Bölgesel damgalamanın olası yönünü biçimlendiren aşağılama ve müşterek ayırım, bölgeler özelinde devam ederek yaygınlaşır ve sonuçta o bölgede yaşayan herkes bu damgalamadan kurtulamaz. Bu bölgeler diğerleri açısından her zaman pejoratif anlamlar yüklü tutularak uzaklaşması ve adeta kaçınılması gereken mekânlar haline dönüşür. Kayıtsızlık ve uzaklaşım, sürekli bir şekilde gerçekleşeceğinden kentsel dönüşümler açısından da bu bölgeler dönüştürülmesi ve sürgün edilmesi gereken mekânlar haline gelmektedir. Wacquant’ın Portekiz özelindeki değerlendirmesi ile bağlantılı olarak üzerinde durabileceğimiz bu durumda “bölgesel damgalamanın etkileri bu sayede, kamusal politikalar düzeyinde hissedilmektedir. Bir kez bir yer ‘kannunsuz bölge’ ya da ‘yasadışı mevki’, ortak normların dışında olarak resmen etiketlenildiğinde, kamu politikaları tarafından özel tedbirleri haklılaştırmak kolaylaşmaktadır. Fakat, bu haklılaştırma ise-dikkat edilmediği takdirde-istikrarsızlaştırma etkisine sahip olabilmekte ve mahallede ikamet edenleri daha da marjinalleştirebilmektedir. Yine, buradakileri denetimin azaldığı emek piyasasının diktalarına maruz bırakabilir ve görünmez hale getirebilir ya da arzu edilen toplumsal alanın dışına sürebilir. Bu sayede, televizyondaki sansasyonel haber serilerinin ardındaki Romenlerin ve Cape Verdean soyunun güçlü ve dikkat çekici yapısıyla kuzey Porto’nun bir ‘harabe’ bölgesi olan Sao Joao de Deus bölgesi, Portekiz genelinde şu günlerde şeytanın cisimleşmesi anlamındaki ‘çöküntü konutlar’ (*bairro social degradado*) olarak bilinmektedir. Porto belediyesi, bir dizi polis yardımı sayesinde, aslında yerel meskûnları, gecekondular, işsizleri ve diğer insan döküntülerini bölgeyi şehrin yeniden yapılandırılması için kovmayı ve dağıtmayı amaçlayan kentin bir ‘hipermercado das drogas’ olarak sefil itibarından sosyal konut projesini başlatmak amacıyla faydalandı-bölge sakinleri böylelikle kaderleri en ufak bir şekilde önemsenmeksizin yerlerinden edildi.”¹⁴

Sonuç

Kent, toplumsal yaşantının gelişimi açısından kolektif bir yapı sunmasının yanı sıra çatışma ve ayrışmanın geçerli yollarını da sunmaktadır. Bu ayrışma noktasında ise kentsel yaşantının ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla bağlantılı bir şekilde oluşumu, mahallerin ve yine bölgelerin farklılaşmasına neden olduğu gibi,

¹³ Pierre Bourdieu’dan akt. Wacquant, *Loïc*, a.g.m., s. 68-69.

¹⁴ Wacquant, *Loïc*, a.g.m., s. 69.

bireylerin ve toplulukların kentsel alanlarda birleşme ve bütünleşmelerinde de sorunlar oluşturduğu sosyolojik bir gerçekliktir. Özellikle toplumsal değişimle bağlantılı olarak gerçekleşen bu farklılaşma düzeyi, bireyleri ve toplulukları kendi içerisinde kolektif bir yapıya büründürürken; aynı zamanda kentsel yaşantının diğer alanlarında bütünleşmenin en az düzeyde gerçekleşmesine kaynaklık etmektedir. Bu nedenle, kentsel yaşantıdaki bu ayrılaşma, belirli bazı bölgelerin ekonomik, kültürel ve siyasi açıdan gelişmemesi ile bu tür bölgelerin damgalanmasına ve bir anlamda “cehennem çukurları” vb. pejoratif anlamlarla yüklü bulunmasına neden olmuştur. Bu bağlamda kentsel yaşantı açısından yaşanan değişimi anlama çabasında bölgesel damgalamanın anlaşılması, bu değişimin nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğinin sosyolojik içeriğinin oluşumu açısından önemli ve yine Türkiye’deki kentleşme ile kentsel dönüşüm tartışmaları pratiğinin gözlenebilmesi açısından önemli bir vetireyi teşkil etmektedir.

Kaynakça

- Batur, Enis, *Yazının Ucu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1993.
- Gültekin, Metin, “Georg Simmel’in Düşüncesinde Modern Toplum ve Tüketim Kültürü”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 6, S. 20, Temmuz 2007.
- Suher, Hande, *Şehircilik*, İ.T.Ü.Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1996.
- Gökçe, Birsan, *Gecekondü Gençliği*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1977.
- Yılmaz, Nail, “Farklılaştıran ve Ayrıştıran Bir Mekanizma Olarak Kentleşme”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S. 48, İÜİF Yayını, İstanbul, 2004.
- İspir, Eyyüp Günay, *Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi*, Ankara, AİTİA Yayınları, 1982.
- Balcıoğlu, İbrahim; Doksat, M. Kerem; Tan, Oğuz, “Madde Bağımlılığı, Göç ve Suç”, *Yeni Symposium*, C. 39, No. 4, Ekim 2001.
- Keleş, Ruşen-Ünsal, Artun, *Kent ve Siyasal Şiddet*, A.Ü. SBF Yayınları, Ankara, 1982.
- Bauman, Zygmund, *Postmodern Etik*, Çev. Alev Türker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.
- Wacquant, Loïc, “Territorial Stigmatization in the Age of Advanced Marginality”, *Thesis Eleven*, 91, November 2007.